

DELAVSKA MLADINA

LETO I. • LJUBLJANA, MAREC 1939 • ŠT. 3

BODI PONOSEN!

Večkrat se nam zdi, da beseda **ponos** za nas ne obstoja več. Tudi ti zmiguješ z rameni. Kako naj bo ponosen mehanik, ključavničar, kovač v svoji, z oljem zamazani obleki?

Ponosen naj bi bil rudar, ki globoko pod zemljo v črnem rovu koplje in spravlja na svetlo premog in železo?

Ponosna naj bi bila morda tekstilna delavka, ki vsa bela od prahu bombaža v predilnicah in tkalnicah streže strojem in tako oskrbuje človeštvo obleko?

Ali naj bi bil ponosen nameščenec, ki od jutra do večera presedi pri svojem napornem delu med akti, knjigami in računi?

Morda naj bo ponosen mlad delavec, delavka, ki dan za dnem, teden za tednom opravljata vedno isto dolgočasno in enolično delo? ...

Delavski ponos? Lepota dela? Ali ne zvenijo te besede v današnjih časih kakor ironija?

Toda kljub temu moraš biti ponosen! Ali si že kdaj pomislil, da vsi delavci, pa naj bo to v rudnikih ali v tovarnah, v pisarni ali trgovini — s svojim delom sodelujejo pri ustvarjanju človeškega blagostanja?

Kaj bi bilo s človeštvom, če ne bi bilo delavcev?

Zaradi tega ima vsak delavec pravico, da ga cenijo in spoštujejo!

Zaničevanje zaslužijo samo tisti, ki hočejo živeti na račun drugih!

17. julija lanskega leta, na predvečer kongresa »JOC«, se je vršila v Parizu nočna prireditev na Stadionu, ki je bila posvečena delu. 80.000 mladih delavcev in delavk je bilo pri veličastni in svojevrstni prireditvi navzočih. Vsa prireditev je izzvenela v poveličanje dela!

»Pozdrav vam, rudarji, ki iz temnih rogov spravljate železo in premog za človeštvo!«

»Vsi prispevajo k blagostanju človeštva: učenec, najneznatnejša mlada delavka, najmlajša prodajalka, nameščenec v svoji pisarni ali trgovini!«

»Vsi delajo, da izboljšajo položaj svojih bratov in sester!« Zato, prav zato moramo biti ponosni na delo svojih rok! Vsi smo ljudje, zato zahtevamo spoštovanje in dostojanstvo!

Zaradi tega nikoli ne bomo, da bi delavca ponižali na stopnjo sužnja ali stroja!

Delavski zaslužek mora biti pošten, ne pa miloščina! Zato želimo delovne pogoje, ki bodo delavca cenili kot človeka in kristjana!

KDM hoče napeti vse sile in skrbeti, da se zavest dostojanstva ter ponosa med delavci zopet poživijo!

Tovariš! Tovarišica!

Pomni! Duša in srce najneznatnejšega de-

lavca ali delavke sta več vredna kakor vse tovarne in stroji, več kakor bogastvo vsega sveta!

Življenje mladega delavca, je prav tako dragoceno, kakor življenje mladega milijarderja!

Delavska mladina, bodi ponosna!

Ali si v tem našem zmedenem času, ko človeka in telesno delo vedno manj upoštevajo, že pozabila, da je pred 1900 leti neki delavec kot tesar v znoju in trudu pošteno služil svoj kruh in je s svojim naukom izvedel največjo revolucijo vseh časov? S svojim naukom in z žuljavimi rokami je povzdignil vsako pošteno delo, ki je dotodaj veljalo za sramotno in je bilo določeno samo sužnjem.

On, naš veliki Brat, naj hodi kot svetel vzor vse čase pred nami — Tesar iz Nazareta!

Srenjski.

Delo je izvor sreče in blagostanja! - Delo je naš ponos in naša sreča!

Slike iz delavskega življenja

K A M S E D A J ?

Mati je zajokala na ves glas. Saj sem bila prva iz številne kmečke družine, ki sem odhajala v svet. Šla sem iskat vsakdanjega kruha.

Znašla sem se pred vrati tovarne. Mlada in neizkušena. Stela sem komaj osemnajst let. Obraz mi je žarel od veselja in sreče, o kateri sem sanjala, od sreče, ki me čaka med zidovi tovarne. Saj bom zaslužila toliko, da ponese vsakemu izmed družine lepo darilo za božič, za god in vsakikrat, ko pridem domov.

Tudi sebi bom prihranila za balo, da si tako nekoč ustvarim svoj topel dom.

Čakam pred tovarno. Prvič v življenju. Bilo nas je osem ali deset deklet. Nikoli se še nismo srečale, tukaj pred tovarno prvikrat. Vse smo nosile isto skrb in željo. Delo, samo delo... Zasluzek. To je bila naša prva želja!

Med vrati se prikaže visok plešast možki. Mrko nas gleda in nagovori: »Kaj stojite tukaj? Pri nas imamo že preveč delavcev! Vrata so zaškrupala — in ni ga bilo več.

Skoraj zajokala sem od bolečine in razočaranja. Opetekajoč sem se obrnila — prvič od tovarne. Kaj bo sedaj doma? Kako naj jim povem? Zle slutnje so mi napolnile dušo, ko sem odhajala.

Cez tri dni grem spet vprašat. Tam nas je čakalo več. Kaj bo danes? Že se prikaže isti možki, prosila sem ga, lepo prosila. Pogledal me je od pet do glave in dejal: »No, pa pojdite z menoj! Bomo poizkusili z vami.« Globoko sem zadihala. Poskočila bi do stropa od veselja — saj sem dobila delo. Zaslužila bom. Koliko, ga nisem vprašala. Ostalim je pokazal vrata. Zalostno, skoraj sovražno so se oči vseh uprle vame. Šle so dalje iskat dela, vsakdanjega kruha.

Ropot strojev mi je udarjal na ušesa, da niti svojega glasu nisem razumela. Zavedla sem se šele, ko me je postavil k stroju. Takrat sem si dejala: Tu bo sedaj moj drugi dom, dokler me ne poženejo na cesto med tolike. Radovedno, boječe sem se ogledovala okrog sebe. Pogledi vseh

novih tovarišic so bili obrnjeni vame. Tu in tam tudi porogljiv nasme. Sram me je bilo, da sem si zaželela, naj se odpro tla in me pogoltnejo. Še bolj sem se začudila, ko se ozrem v strop in po stenah. Spoznala sem, da se nahajam v čisto navadni vinski kleti.

Ves obrat je štel 17 tkalskih in 3 navijalne stroje. O zračanju ni bilo govora, še okna so bila pomazana z apnom. Baje je sonce slabo vplivalo na izdelavo blaga. Zato dostikrat nismo vedele, ali je zunaj dan ali noč. Zdelo se mi je, da se nahajam v rudniku ali kje v osrčju zemlje. Delala sem že tri tedne, stroja še nisem dobila. Seveda, tudi plače nisem prejela še nič. Minul je četrti teden. Druge so dobile izplačilo, jaz pa zopet nič. Opogumila sem se in šla vprašat, ali dobim tudi jaz kaj ali nič. Uradnik in mojster sta se spogledala. Nato sta govorila med seboj v meni nerazumljivem jeziku. Uradnik mi končno odgovori: »Saj še nimate stroja, od česa naj vas plačam?« Zajokala sem na glas: »Od česa naj pa živim? Saj nisem samo pri stroju. Saj sem morala delati vse, kar ste mi ukazali. Vse drugo sem morala delati, samo tistega ne, kar so mi v začetku odkazali.« Po dolgem preudarku sem prejela 86 dinarjev za ves mesec.

Kaj naj počnem sedaj? Kaj naj si kupim za ta denar? Ali naj ga dam domov? Premišljevala sem.

Pustila sem to službo in zopet šla iskat druge. Zopet sem stala pred vrati tovarne. Čakat in prosit hodim tako celih štirinajst dni. Nič! No, končno sem bila le sprejeta. Kako bo kaj tukaj? Morda bolje? Morda še slabše? Z obratovodjo, ki me je najel, nisem mogla govoriti, ker ni znal nič slovenski. Bil je namreč Čeh.

Počasi je mineval prvi dan v novi tovarni. Ko sem se vračala iz tovarne, so bile ulice polne ljudi. Veličasten sprevod se je vil skozi mesto. Vse piše in kriči: »Živel slovenski Maribor!« Začudeno sem se ozirala okoli sebe. Ali je Maribor res slovenski? sem se vpraševala. Morda bo čez noč postal? Ali veste vi, ki

vpijete po ulici, kaj se godi za temi tovarniškimi zidovi? Kako prezirajo tistega, ki ne zna nemško. Kakšnih izrazov je deležen? Pa si mislim: Morda bo pa le jutri drugače! Morda mi mojster in predelavka povesta jutri v slovenskem jeziku svoja naročila. Saj sta bila oba Nemca.

Drugi dan je v tovarni vse po starem. Nič izpremembe. Zopet psovke nad delavkami, seveda v nemškem jeziku. Drugi dan me je obratovodja peljal k stroju. Bil je drugačen, kakor v prejšnji tovarni. Zato sem se ozrla po stroju. Razumel me je. Pokazal mi je ženo in stroje, kjer se bom morala zopet učiti in delati zastoj. Ta žena je imela 5 tkalskih strojev sama. Imela je pa štiri učenke, peta sem bila jaz.

Prvi dan je bila z menoj kaj prijazna. Vendar se je prijaznost kmalu sprevrgla v silno sovražstvo. Ta ženska je bila namreč duševno in moralno čisto propadla. Še danes jo srečavam na ulici! Kako me je zmerjala za vsako malenkost, kako so letele name psovke in kvante, ker je spoznala in vedela, da me to najbolj boli. Tudi druge sodelavke mi niso prizanašale. V moji bližini so zasmehovale, teptale v blato vse to, kar mi je bilo najsvetejše. Kako sem si takrat zaželela tovarišice, kateri bi lahko potožila svojo bol. Nisem je imela in ne dobila. Ali naj potožim najbližji sodelavki? Ta živi »na koruzi« in ima komaj osemnajst let. Vpraševala sem se: ali bo vedno tako? Ali je bilo tu vedno tako? Mogoče pa tu notri res ni Boga? Osem ur kakor v ječi. Kako težko sem čakala noči, da se vržem na posteljo in se tam nemoteno izjočem. Kako so bile tudi noči dolge, ko so ginile ure brez spanja. Drugi dan se je nadaljevalo.

Cez štirinajst dni dobim dva stroja. Bila sem neizmerno vesela in srečna. Cez štirinajst dni sem res prejela prvo plačo. Dobila sem 152 dinarjev. Zopet sem premišljevala, kam naj jih dam,

za hrano, obleko, ali naj jih pošljem domov?

Poiskati si moram sedaj novo stanovanje. Doslej sem namreč stanovala pri sorodnikih. Od petnajstega pa nimam tam več prostora. Sklenila sem, da poiščem stanovanje samo za spanje. Kuhala si bom sama, kolikor bom pač imela.

Zvedela sem za neko stanovanje. Potrkam na vrata. Močna ženska mi pride odpirat. »Slišala sem, da imate prosto stanovanje?« jo nagovorim. »Da, imam«, mi odgovori prav prijazno. Pokaže mi sobo, ki je služila tudi za kuhinjo. Bila je res prostorna, kakor kaka lopa. Ob zidu so stale tri postelje vsaka posebej. Posebej sta bili še dve postelji, ki sta bili postavljeni skupaj. V drugem kotu je bil majhen železen štedilnik. Ona mi razlaga: »Na prvi postelji spi nek fant, ki je zidar, na drugi nek slikar, na tretji sin, zraven njega njegova žena, na četrti spim jaz, peta pa je prosta. Mesečno računam za posteljo 120 dinarjev, pa si še lahko kuhate zraven.« Nadalje mi pripoveduje: »Pri nas vam ne bo dolgčas. Fantov je vedno dovolj. Eden pride s harmoniko, drugi z violino, doma pa imamo gramofon. V gostilno po vino tudi ni daleč. Tako plešemo včasih cele noči. Še jaz se obrnem, čeprav sem že stara.« Potem mi pokaže še kuhalnico, katero je sinoči strla, ko je pretepla ženo svojega sina. Dostavila je še: »Sedaj ne bo tega hudiča tako hitro blizu, saj je bila čisto raztrgana in krvava, tako sem jo namazala.« Žena je govorila, da sem se nevede znašla med vrati in pozabila reči »zbogom«.

Kam naj se obrnem? Ali naj grem med takšne ljudi? Ali naj zavrzem samo sebe in se vržem v to blato? Kaj sem le zakrivila, da me usoda tako nemilo preganja? Iskala sem dalje. Vztrajala sem in dobila še dokaj pošteno stanovanje. Vera, ki mi jo je vcepila mati v srce, mi je dala poguma in moči, da sem ostala

Naše delavsko dekle — žena, mora dobiti med nami in družbi ono spoštovanje, ki ji po npravnih in človeških pravicah pripada!

OB MATERINSKEM DNEVU

Mati - delavka

Ob materinskih dnevih naj govore dejanja.

Rezek pisk tovarniške sirene kliče na delo. Zjutraj, opoldne in zvečer. Ta pisk ne kliče na delo samo naših očetov, bratov in sester — mnogo je med njimi tudi mater, da mater, ki nasilno odtrgane od družine — od svojih dragih otrok, morajo v tovarno, da nadoknadijo tisto, kar dobi oče premalo.

Pa ne da bi to trajalo nekaj časa, to gre v neskončnost, v leta in leta, le tedaj, kadar pride otrok, se delo prekine za nekaj tednov, nato pa zopet ista pot — zjutraj v tovarno — zvečer do smrti utrujena domov. In doma? Morda počitek? Ne! Delo, zopet delo, kajti družina zahteva to in ono in kdo naj ji vse to naredi in pripravi, če ne — mati.

Vzgoja otrok in tisoč drugih drobnih stvari, za vse to ni časa. Kje, kdaj in kako? Vse je nekam ubito, molčeče, otroci nekam zase, kakor da ne spadajo v družino in materino naročje. Kako le! Saj živijo neko povsem svoje življenje, katerega jim oblikujejo tuji ljudje — ulica — in tem vendar ni mar, kaj govore in kako se izražajo.

In mati? Trpi in molči. Strašno ji je, ko mora gledati, kako je otroci rastejo, brez njene tople in mehke besede — kako se ji odtujujejo in da prav nič nje in njene boli ne poznajo, so ji tuji — kljub svoji rani mladosti.

Na tisoče jih je, ki danes pod silo časa in razmer, da je na mizi borni vsakdanji kruhek, hodijo na delo v sajaste tovarne. In tako tudi na tisoče otrok, ki so prepuščeni samim sebi, živi in raste brez vsakega pravega nadzorstva in vzgoje. Iz take mladine ne morejo priti vzorni in dobri člani človeške družbe. Pokvarjeni so in izkvarjeni, sebi in vsem v nadlego in nesrečo.

Kdo je kriv te strašne tragedije našega materinstva — deset tisočev uničenih življenj delavske mladine? Ali sploh kdo misli in pomisli na vse to? Vsi, prav vsi, ki to le malo razumejo, bi morali neprestano protestirati, se boriti in delati na to, da ta strašna rana na našem narodnem telesu prej ko mogoče izgine.

Ubogim otrokom vrniti mater in jih tako oteti te strašne pogube, to je naloga sedanjega časa, nas vseh, ki to strašno tragedijo slovenskega materinstva v vsej grozoti doživljamo.

Tu ne bi smele kot protest govoriti samo mrtve črke zakonov — ne, tu bi morali kriče ugovarjati in protestirati vsi, katerim je le malo do tega, da vrnemo delavski družini mater in jo tako otmemo pogubi in propasti.

Vse tiste pa, ki imajo v rokah denar in tovarne in se prištevajo med kristjane, čaka hvaležna naloga, ki naj ne bo samo v besedah, marveč v resnici dajo potrebnega poudarka.

Naš boj v tej smeri mora biti neizprosni in trdi, ker gre za narod, za našo bit, rast in obstoj. Hočemo poštenih in dobro vzgojenih delavskih mladostnikov, ker le ti so in bodo poročstvo za lepše dni in bodočnost slovenskega delavstva.

Zato! Mater nazaj družini! Ne pa, da kot sužnja strojev ob njih hira in z njo vred umira naša družina. R. J.

Spoštovanje materam!

V Parizu je šel mlad fant prvič na delo v neko tovarno. Dodeljen je bil k stroju, okoli njega je bilo zaposlenih veliko starejših žensk, ki so moralno čisto propadle. Ko so videle, da je fant pošten, nepokvarjen in dobro vzgojen, so se s satansko vrnemo vrgle na njega in mu hitele z umazanimi kvantami kazati svoje nagone.

To umazano delovno okolje, v katerega je fant nenadoma zašel, je tako vplival na njegovo duševnost, da se je, ko se je vr-

nil domov ves poln razočaranja in gnusa, podal v drvarnico in si odsekal prst, da bi mu ne bilo treba iti več v to tovarno.

Tovariši! Ta mladi fant je žrtvoval del samega sebe, da bi se rešil ljudi, ki so mu umazali s svojimi nazori — mater.

Zato ne dovoli nikoli, da bi v tvojem delovnem okolju blatili ženo in mater!

Zavedaj se žrtev, ki jih je imela mati s teboj!

Brani vselej in povsod čast delavskih mater, deklet in žena!

Desettisoči

delavskih otrok obtožuje sedanje družbo, ki jim je vzela najdražje kar imajo v svoji mladosti — ljubečo, skrbno mater in jo za kosček kruha zaprla za tovarniške zidove

poštena. Pri Njem sem našla zavetje v teh težkih notranjih bojih.

Božični prazniki so pred durmi. Domov bi morala. Prav gotovo me vsi težko pričakujejo. Kako naj grem, ko niti za vlak nimam denarja. Kaj naj jim ne sem domov? Saj vendar »božiček« prihaja in prinaša darove! Zopet nova bolečina. Najhujše, kar je moglo priti nadme. Prvičkrat o božičnih praznikih sama — daleč od toplega doma. Vsaka minuta mi je bila neznosno dol-

ga, ki sem jo morala prebiti v tujini za te praznike. Vsak udarec ure me je spominjal na dom, na domače, zbrane okrog jaslje.

Cez nekaj tednov vendarle pridem domov. Veseli me sprejmejo. Le mater nekaj teži. »Zakaj nisi prišla o praznikih domov? Čakali smo te!« »Bolna sem bila«, ji odgovorim. Nisem ji marala povedati resnice. »Lažeš!« mi strogo odvrne. »Bog ve, kje si hodila, kakšne poti si imela in s kom si se zabavala! Pozabila si na nas!« »Mati!« se mi je iz-

vilo iz prsi. Beseda mi je zastala v grlu. »Nisem pozabila na vas!« Padla sem ji okoli vratu — in ji povedala vso težko resnico.

Čas je mineval. Danes sem stara 25 let. Sanje so ostale samo — sanje... Prišla sem mlada, zdrava in vesela v tovarno. Mislila sem, da bom takšna in še bolj srečna. Pa sem se motila. Spoznala sem, da sem postala izmučena, dala sem vse, kar sem imela... Izgubila sem ob stroju mladost, zdravje, veselje in moč. Da, svojo mladost sem jim dala!

Zakaj? Čemu? — Upala sem, da se obrne na bolje. Mislila sem, da pridejo ljudje do spoznanja, da smo delavci vendar ljudje in ne stroji. Zopet sem se goljufala. Samo to vem, da sem brez moči. Zapela bi samo še tisto večno lepo pesem: »Najlepša je mladost«, pa tudi tega ne morem več peti...

Kašelj mi zadržuje besedo. Kako rada bi še živela! Toda zdaj omahujem in padam, kakor drugih tisoč. Bolna sem. Nocoj sem bruhnila kri... -ca -er.

Bežen pogled v železniške delavnice

*Mladinsko
časopisje*

Ni še prav dolgo od tega, ko sem bral v nekem časopisu celostransko poročilo o železniškem stanu. Poročilo je bilo tudi ilustrirano. Vsakemu je odrejen poseben sestavek, in sicer: ravnateljstvu, prometnemu uradniku, strojevodju, kurjaču, vlakovodju in sprevozniku, tudi zaviračem in železniškim čuvajem in še progovnim delavcem. Celotno poročilo je bilo kar lepo in pestro napisano. Zelo mi je ugajalo. Ko sem ga bral in upal, da bomo vsaj na koncu omenjeni še mi, delavci prometnih ustanov, sem bil razočaran. Na nas so pozabili! — Ko sem videl in dobil v roke mesečnik »Delavska mladina« in bral v njem različne dopise iz tovarn, sem sklenil, da tudi jaz v ta delavski list napišem sestavek o delavcih v mariborski železniški delavnici.

Zjutraj. Ura je pet. Mraz pritiska, ko prispem pred obširne objekte železniških delavnic, ki so pogreznjene še v temo. Le glavni vhod je razsvetljen. Le tu in tam brli še kaka svetilka in se v temi zasveti ročna svetilka čuvaja ali gasilske straže, ki vrši nočno službo. Počasi se premika kazalec ure naprej. Od tu in tam se utrja iz teme kaka črna postava, ki se bliža vhodu. Počasi, kakor po kapljicah prihaja delavec za delavcem pred vhod. Dotok se zveča na majhne gručice. Kazalec na uri se bliža pol šesti uri. Delavcev je vedno več. Dva osebna vlaka pripeljeta oddaljenejši. Eden delavce daleč z Dravskega polja, drugi pa s koroške strani. S treh strani se vsipajo delavci kakor reka proti vhodu.

Pol šest. Vhod se odpre. Kakor reka se valj delavstvo skozi vežo, kjer vzame vsak svojo kontrolno znamko, da jo obesi na svojem delovnem prostoru. Nenehoma se vali ta živa reka skozi vrata v notranjost. Saj je tu skoraj 2000 delavcev, ki gredo na delo. Lahko rečemo, da v Sloveniji ni nikjer tako velikega obrata, da bi šlo naenkrat dva tisoč delavcev na »siht«. Morda jih je kje še več zaposlenih, a tam se porazdelijo na dve ali tri izmene. Tu pa je, razen malih izjem, vse delavstvo na enem samem sihtu zaposleno.

Deset minut se že vali ta živa reka skozi vhod, ko se oglasi sirena. Še pet minut — le hitro notri. Potem se vhod zapre. Delavci se vsipajo v notranjost skozi vrata, nato se pa hitro porazgube na vse strani po svojih oddelkih.

Vse je še mirno, samo luči se vžigajo po oddelkih. Le kompresor za zrak že enakomerno udarja svoj takt in polni rezervoar s stisnjenim zrakom. Tri četrt na šest — kratek pisk — znamenje za delo. Dosedaj še mirni prostori ožive. Motorji zabrnijo in transmisije se začno vrteti, sikanje jermenov preseka tišino. Kovachi razžarjajo ognje in mažejo parna kladiva. Prej kakor v četrte ure je že vse delo v teku.

Od vsepovsod se sliši ropot in trušč kovinastih zvokov. V kovačnici že žari železo, ki se oblikuje pod težo silovitih udarcev parnih kladiv. Surovo železo se tu pod spretnimi rokami kovačev spreminja v osi, odbijače, vlečne kavlje in nešteto drugih predmetov, ki so potrebni pri vozovih in lokomotivah.

Tam v sosednjem oddelku, v kotlarni, sredi oglušujočega ropota in trušča, v katerem ne slišiš lastne besede, kotlarji krivijo, vrtajo in oblikujejo kotle za lokomotive. Tam dalje, sredi dvigal, strojev, ognjev in hrupa pa montirajo od olja in »šmira« zamazani ključavničarji kotle, ko-

gotovljenih voz. Tam so zaposleni pleskarji in črkoslikarji, ki pleskajo in označujejo številke in napise posameznih voz. Prekoračimo še električno premikalnico in pridemo v druge oddelke, v katerih se popravljajo samo osebni vozovi, večinoma težji, štiriosni. Tudi tu je ropot vsepovsod. Vedno ista slika. Kleparji, ključavničarji, mizarji in pleskarji. Slikarji in tapetniki, vsi delajo, delajo. Saj se v vozovnih oddelkih popravljajo in obnavljajo od navadnega tovornega voza do najfinejšega salonskega s kraljevimi insignijami.

Tako smo prešli v bežnem pregledu skozi vse delavnice. Dva

lesa, peresa in »tenderje« za železniške stroje. Z dvigali dvigajo velike, težke sestavne dele na stroj. Vse se giblje in dela. V bližnji sosesčini so velike strugarne. V dolgih vrstah so postavljene stružnice, na katerih obdelujejo kolesa, osi, ležaje in nešteto drugih predmetov iz železa, jekla itd. Vse naredijo, kar potrebujejo. Še malo dalje so vozovni oddelki. Tudi tu je ropot, brnenje strojev za obdelavo lesa, skobelnikov, cirkulark itd. Mizarji in pomožni delavci obdelujejo les za vagoni. Po tirihi stojijo osebni in tovorni vagoni in okoli njih mizarji in ključavničarji, ki demontirajo, montirajo, popravljajo in obnavljajo železo in les, kolesa in strehe. Zraven njih so kleparji, ki pokrivajo vozove s pločvino. Vsepovsod razbijanje s kladivi, ročnimi in zračnimi za zakovanje. To vse gre po načrtu, ta skupina dela to, druga ono. Zraven so pa premikalnice, ki prevažajo vozove iz enega tira na drugega, kakor je potrebno. Samo tam zadaj v dolgem objektu je bolj mirno. Tam stojijo dolge vrste iz-

tisoč parov rok se giblje in dela. Daleč odmeva ropot in trušč tega dela. Ure tečejo naprej. Ob pol deseti uri kratko znamenje — četrturtni odmor —, v katerem delavci použijejo svojo skromno malico kar z umazanimi rokami. Nato gre dalje do druge ure, ko je »siht« končan. To bi bil površen obisk v teh prostorih dela.

Gotovo so te delavnice važne. Če bi se nenehoma ne obnavljal vozni park s pridnimi rokami delavcev, bi prav kmalu stali tudi zunaj na progah vsi križem rok brez posla.

Zato ni prav, da na to delavstvo v javnosti čisto pozabljajo. Tudi tu je treba vestnosti. Tudi tu je treba odgovornosti. Če bi ne bile v redu narejene vzmeti, kotli, kavlji, ventili, osi, plin in para, bi šlo morda mnogo človeških življenj v propast zaradi nesreč.

O težavah, potrebah in razmerah, v katerih ti delavci živijo, na tem mestu ne bomo razpravljali. Zato je poklicano dnevno in strokovno časopisje.

Delavec.

Onim, ki nam niso vrnili prvih dveh števil in nam poslali še naročnine, prilagamo položnice in jih prosimo, da poravnajo naročnino. Uprava.

»Socijalni rad«. Mesečnik hrvaške delavske mladine, ki izhaja že tretje leto in je čisto soroden našemu listu. Svojo pozornost posveča vsem važnejšim problemom, ki se pojavljajo pri delavski mladini. V 1.—2. številki letošnjega letnika pišejo tudi o našem časopisu in ponatiskujejo važnejša mesta iz uvodnika v prvi številki. O »Socijalnem radu« moremo reči, da se je zelo izboljšal in da vrši takšen, kakor je danes, gotovo veliko delo med hrvaško delavsko mladino.

»Mladi Korotan«. V letošnjem šolskem letu so začeli koroški Slovenci izdajati časopis (mesečnik) za šolsko mladino, ki brez dvoma izvršuje velik narodnostni apostolat med tisto mladino, ki bo morala biti nositelj slovenstva na Koroškem, koder je tekla zibel slovenstva.

»Arbeiterjugend« je časopis žosistov in izhaja v Strasbourgu. Po dolgoletni žosistični praksi in izkušnjah moremo mirno trditi, da je ta časopis resnično delavski in zajame na svojih straneh vso delavčovo dušo in miselnost! Bavi se z vsemi delavskimi vprašanji, predvsem z vprašanji delavskih mladostnikov in ostaja prav zato, ker ga pišejo delavci sami, stalno v stiku z življenjem in razmerami na terenu. — Prav živahno se v njem udeležujejo tudi delavska dekleta, ki na dveh straneh prav tako kakor njihovi moški tovariši rešujejo čisto samostojno vse probleme, ki se postavljajo delavskemu dekletu. V tej smeri bi tudi pri nas želeli posnemanja in večje delavnosti.

»Naša omladina« v svoji prvi številki letošnjega letnika z velikimi simpatijami poroča o »Delavski mladini«. »Naša omladina« je list slovaške katoliške mladine in zajema predvsem kmečko mladino, ki ima prav lepo delujočo organizacijo. Časopis izhaja že 27 let in je prav življenju te mladine posvečen. Izhaja v Brnu in posveča mnogo pažnje gibanju mladinstva na Slovenskem.

»Allzeit bereit« je časopis švicarskih skavtov. Izhaja mesečno v Zürichu. Zanimiv in razveseljujiv pojav je prav zato, ker vsaka številka naravnost izžareva resnično življenjsko mladostno razpoloženje ljudi, ki ga izdajajo in tudi sami pišejo. Urejevan je prav skrbno in je poln zanimivosti iz vsakdanjega življenja. Izhaja že 23. leto.

»JOC«, mesečnik belgijske krščanske delavske mladine (žosistov), je bogato ilustriran in človeka kar pritegne k sebi, da ga ne odloži prej, dokler ga ne prelista in prebere do konca. To je samo eden od številnih belgijskih žosističnih časopisov. Izhaja pa v Bruslju, kjer je sedež žosističnega gibanja. Želeli bi imeti na Slovenskem saj približno tak, resnično delavski mladinski časopis kakor je »JOC«.

mkv.

O DRUŽINSKIH DOKLADAH

Zivljenje delavca — družinskega očeta — je danes silno težko; njegova plača ne zadostuje, da bi dostojno živel. Po krščanskem nraevnem zakonu bi moral toliko zaslužiti, da bi s tem preživel vso družino. Kako urediti, da bodo delavske plače res družinske? Kako urediti, da jih bodo deležni tisti, ki imajo res družine. To vprašanje je mučilo mnogo katoličanov, ki so skrbeli za izboljšanje delavskega položaja.

Prvi je pokazal pravo pot o tem vprašanju grenobelski industrijalec Romanet, ki je l. 1916. dal pobudo za ustanovitev skupne blagajne. Več podjetnikov se je združilo, ustanovili so skupno blagajno, v katero bo vsak plačeval za vsakega delavca odrejeno vsoto vsak mesec. Ta skupna blagajna bo potem izplačevala družinske doklade vsem onim delavcem, ki morajo skrbeti za otroke. Ta zamisel se je razširila hitro po vsej Evropi. Pozdravil jo je tudi papež Pij XI. v svoji okrožnici »Quadragesimo anno«.

V maju leta 1935. se je vršil 13. kongres glavnega odbora za družinske doklade, na katerem so ugotovili velik porast skupnih blagajn v Franciji. Od šest v l. 1920. je število blagajn naraslo na 225, število članov od 50.000 na 1.850.000 in znesek izplačanih doklad od 4 na 580 milijonov frankov. Če upoštevamo tudi zasebne blagajne, vidimo, da so vse blagajne skupaj izplačale v Franciji v enem letu 1 milijardo 700 milijonov frankov v korist štiri in pol milijona delavcev in njihovih družinskih članov.

Ta misel se je razširila tudi po drugih državah, kjer pa so jo smatrali le kot začasno rešitev pretežnega problema ureditve delavskih plač. Tudi v Belgiji so ustanovili l. 1921. po francoskem zgledu v Verviersu skupno blagajno, ki je pred letom 1930. izplačevala letno 850.000 delavcem 90 milijonov frankov.

Družinske doklade so imele velik vpliv na rojstva. V Franciji je število rojstev v družinah, ki dobivajo družinske doklade, naraslo za 63 odstotkov, medtem ko je umrljivost otrok pri njih padla za 50 odstotkov.

Doklade prejema družinski oče, ki mora skrbeti za družino; če pa umre, jih prejema tudi mati. Podeljujejo se navadno družinam z enim otrokom do 14. leta starosti, če pa študirajo, pa do 16. ali 18. leta. Prispevke v te skup-

poroki, smrti ali bolezni, vzdržujejo tudi bolničarke, ki pomagajo pri materinski in otroški higieni, pri gospodinjstvu, ustanavljajo pa tudi razna otroška zdravilišča in počitniške kolonije.

Če prav je zamisel družinskih doklad prišla iz podjetniških vrst, ji vendar ne smemo odrekati velikih koristi, ki jih delavstvu prinaša. V začetku so bili socialistični delavci proti tem dokladam, ker so jih smatrali za miloščino, in znani so primeri, da

so zahtevali, da se ta zamisel podjetnikov, ki so jo do sedaj prostovoljno izvajali, uzakoni.

Belgija je ta zakon prva izglasovala 4. avgusta 1930 z naslednjimi določili.

Vsak podjetnik se mora organizirati v eni izmed skupnih blagajn, ki jih je ustanovila država. Primarne skupne blagajne, v katere plačujejo podjetniki za moškega od leta 1938. 1 frank, za ženske pa 0,54 fr., so podrejene Narodni blagajni, ki dobiva od države letno 30 milijonov frankov, polovico eventualnega prebitka primarnih in ves prebitok pomožnih blagajn. Te blagajne plačujejo neposredno delavcem doklade za otroke do 14. leta, študirajočim otrokom pa se podaljšajo do 18. leta; pri otrocih, ki so nesposobni za delo, meja ni določena. Zakon določa tudi lestvico za prejemanje doklad za 1, 2, 3, 4 ali 5 otrok, ki znaša 15, 20, 40, 70 in 100 frankov vsak mesec. Nad 100 frankov ne izplačujejo, četudi šteje družina več kot pet otrok. Ko je kriza nekoliko popustila, so februarja l. 1938. zvišali tudi doklade po 18,75, 30, 55, 86 in 121 frankov. Leta 1936. je 88 blagajn obsegalo 120.855 podjetij, v katerih je bilo 1.486.000 delavcev, ki so prejeli za svojih 990.126 nedoraslih otrok 231 milijonov frankov. Tej vsoti pa moramo prišteti še delavce, ki dobivajo doklade direktno od svojih industrij, javnih ustanov ali »Narodne družbe železnic«.

V Franciji so ta zakon izglasovali 11. marca 1932. Njegova določila so precej podobna belgijskim, le da ne določajo višine doklad. Minimum, ki ga določi ministrstvo za delo, pa mora biti povsod enak. Ta način je seveda vzbudil precej nezadovoljstva, kajti med posameznimi pokrajinami in industrijami so zelo velike razlike. V začetku leta 1936. je bilo v Franciji 222 skupnih blagajn, v katerih je

Papež Pij XI. — mrtev

10. februarja je umrl sv. oče papež Pij XI. z besedami: »Mir, mir, o Jezus!«

V neredu, ki vlada danes po svetu in vznemirja narode, države — zemeljsko oblo, je stal papež Pij XI. kot glasnik resnice in pravice, opominjal je svet k ljubezni in miru. Ob svoji izvolitvi si je izbral za geslo svojega dela: »Mir Kristusov v kraljestvu Kristusovem!« Temu načelu je ostal do konca zvest. Vse svoje sile in ves svoj vpliv je zastavil vedno, ko je svet nihal med mirom in vojno. Res, mnogi ga niso poslušali in so šli mimo njegovega klica. Toda vendar moremo trditi, da so bili ob njegovi smrti prav vsi edini v tej misli: ceniti je znal vrednoto človeka vedno in povsod in zato se je postavil z vso močjo proti vsakomur, ki je nameraval kršiti in zlorabiti to veliko vrednoto. In v tem je bil resničen pastir vsem. V tem svojem stremljenju je združeval vse kontinente in vsa človeška srca. Bil je res — papež!

mkv.

ne blagajne plačujejo podjetniki, in sicer za vsakega delavca po en do dva odstotka njegove plače. Organizirane so blagajne na strokovni ali pokrajinski podlagi. Kot boljše so se pokazale pokrajinske blagajne, kajti življenjski standard je v različnih pokrajinah zelo različen. Včasih izplačujejo skupne blagajne tudi naknadne doklade ob rojstvu,

so socialistični delavci odbili doklade, ko so jim jih hoteli dati. Vendar pa so se kmalu vdali, kajti korist je kmalu nadvladala načelo. Socialisti so zahtevali minimalne družinske plače, tega pa ni bilo mogoče zadovoljivo doseči, ker so družine po številu članov zelo različne. Ko so nazadnje socialisti uvideli in spoznali koristi družinskih doklad,

Kako je s pravnim varstvom naših vajencev?

(Dalje.)

Učna pogodba.

Učna pogodba se lahko tudi spremeni, če sta za to obe stranki sporazumni, toda le na podlagi postopka, ki je za sklepanje pogodb predpisan. Prisilno združenje ali občina mora spremembe vpisati kot poseben dostavek na izvirne izvide pogodbe.

Učna pogodba mora obsegati:

1. službodavčevo (mojstrovo) rodbinsko in rojstno ime (firmo) in kraj mojstrove delavnice, v kateri bo vajenec zaposlen;
2. vajenčevo rodbinsko in rojstno ime, leto in kraj rojstva, kraj stanovanja in domovinstva ter šolsko izobrazbo;
3. rodbinsko in rojstno ime ter bivališče njegovih staršev, varuha ali drugih zakonitih zastopnikov, če je vajenec mladoleten;
4. podatke o učenčevem (vajenčevem) zdravstvenem stanju in njegovi telesni sposobnosti (to izpričujevalo in pregled vajenca mora izvršiti pristojni zdravnik brezplačno);
5. označbo obrti (stroke), katere se bo vajenec učil;
6. dobo (čas), za katero se pogodba sklepa (začetek, trajanje in konec učne dobe);

7. medsebojne dogovore, da se prevzamejo dolžnosti, katere nalaga obrtni zakon, da se mojster ali njegov poslovođa obvezujeta, učenca v obrti, katere se bo učil, izučiti, in da bo vajenec v obrti pridno delal;

8. morebitne določbe o odškodnini za učenje, o višini in načinu plačevanja nagrade vajencu za delo, o dajanju hrane, oskrbe, obleke ter stanovanja vajencu in o višini odškodnine, če bi se pogodba protipravno prekinila.

Obrtniki, ki bi se ob sprejemanju vajencev v uk ne ravnali po predpisih obrtnega zakona, se kaznujejo z globo od 25 do 1500 dinarjev.

Poleg tega sme občé upravno oblastvo prve stopnje čas, katerega vajenec prebije v uku na podlagi nezakonito sklenjene pogodbe, po zaslišanju prisilne združbe všteti v učno dobo.

V učni pogodbi se sme določiti poskusna doba največ na en mesec dni. V tem času obe pogodbeni stranki od pogodbe lahko odstopita. Ta čas se vajencu ne šteje v uk. Mojstri, ki bi se dogovorili za daljšo poskusno dobo, se kaznujejo z globo od 25 do 1500 din, katero naloži občé upravno oblastvo prve stopnje (okrajno glavarstvo).

(Dalje prih.)

Vprašanje odškodnin vajencem

Že v začetku januarja l. 1936. je »Delavska pravica« objavila predlog uredbe Delavskih zbornic za odškodnine vajencem. Tedaj se za to vprašanje še nihče ni prav zanimal. Končno pa je po več mesecih priobčilo »Obrtniški vestnik« predlog Zbornice TOI o tem vprašanju. Že predlog Delavskih zbornic je vseboval kar najbolj minimalne zahteve. Zbornica TOI pa je te znižala še na polovico. Šele četrto leto naj bi vajenec dobil po 80 odstotkov plače po najnižji dnevni plači delavskega zavarovanja. V informacijo priobčujemo ta predlog, kakor je bil predložen:

1. Delodajalec, ki daje učenca za čas učenja hrano in stanovanje ni dolžan dati v drugem in tretjem letu nikake nagrade, v četrtem letu pa mu je dolžan dati 10 odstotkov najnižje povprečno zavarovane dnevnice za delavsko zavarovanje.

2. Delodajalec, ki ne daje za

časa učenja učenca stanovanja in hrane, je dolžan dati v drugem letu 10 odstotkov, v tretjem 30 odstotkov, v četrtem pa 80 odstotkov plače, ki je ugotovljena na enak način kot pod točko 1.

3. Delodajalec, ki daje učenca hrano brez stanovanja, mora dati učenca minimalno plačo v višini ene tretjine, a delodajalec, ki daje učenca stanovanje brez hrane, mu mora dati odškodnino v višini dveh tretjin iznosa, navedenega pod točko 1. in 2.

4. Ako da delodajalec vajencu obleko in jo je vajenec sprejel, se zniža učenca pravica do odškodnine za vrednost obleke.

Banska uprava objavi vsako leto najnižje povprečno zavarovane dnevnice delavskega zavarovanja.

Te določbe se ne dotikajo dogovora glede odškodnine za učenje v smislu § 240., točka 8., obrtnega zakona.

Kakor moremo iz tega predloga posneti, gre do obrtniki za tem, da se za vse stroke izvede štiri-letna učna doba. Temu moramo najodločneje ugovarjati. So sicer gotove stroke, ki zahtevajo daljšo učno dobo, toda še zdaleka ne vse. Ako bi obrtniki v resnici cenili vajence tako, kakor se to v zadnjem času kaže, bi predlagali odškodnino v isti višini kot Del. zbornice, kajti že to je malo manj kot nič.

Pretekli sta že dve leti, toda o rešitvi te zadeve ni ne duha ne sluha.

Zahtevamo, da se tudi rešitev tega vprašanja ne zavlačuje, ampak pospeši. Dani so vsi pogoji za temeljito rešitev tega, za delavske mladostnike tako važnega vprašanja!

—r—

bilo organiziranih 218.000 podjetnikov s 4.238.000 delavci. Leta 1935. se je znesek doklad dvignil na 780 milijonov frankov. Če vzamemo vse blagajne v Franciji, vidimo, da je letno 6.058.000 delavcev prejelo doklad v znesku 2.100.000.000 frankov.

Tudi Italija se je oprijela tega sistema, toda v marsikateri točki drugače kakor Francija in Belgija. Leta 1934. sta se »fašistična industrijska zveza« in »fašistična zveza industrijskih delavcev« dogovorili, da bosta ustanovili skupno blagajno, v katero bodo plačevali svoje prispevke podjetni-

ki in delavci. Družinske doklade dobivajo delavci, ki delajo manj kot 40 ur tedensko, in sicer za otroke do 14. leta 4 lire na mesec za vsakega otroka, razen prvega. To svobodno ustanovo so 23. avgusta uzakonili in prejemale doklade odslej vsi delavci ne glede na to, koliko ur tedensko delajo. V skupno blagajno vplačuje delavec 1 odstotek svoje plače, podjetnik pa 2 in pol odstotka. Tudi država prispeva 0,5 odstotka. Še istega leta je 2 in pol milijona delavcev prejelo 344 milijonov lir, od katerih so prispevali podjetniki 215

Meta hodi v II. razred. Mama ji ne more kupiti toplega plašča, staro oguljeno jopico nosi, ki jo le malo varuje pred mrazom. Neko jutro joče, češ da ne bo hodila vedno v tej jopici v šolo, kjer imajo skoro vsi drugi tako tople in cele plašče. Vsi se ji umikajo. »Veš, mama, mislijo, da imam uši. Le zakaj mi ne moreš kupiti novega plašča, čisto drugače me bodo vsi gledali. Vidiš, nekateri hodijo v lepih kožuškah v šolo, drugi imajo tople smučarske obleke, tople kape in šale, mene pa zebe, da vsa trepečem. In mama, sram me je, zato mi kupi, da jim bom pokazala, da mi tudi ti moreš kupiti tople plašček.«

»Letos, Metka, še počakaj — drugo leto ga pa dobiš lepega in toplega.«

»Da, vsako leto je tako, drugo leto...«

*

Štiriletna Marjanica: »Mama, zakaj pa moraš ti vsak dan v službo?«

»Da zaslužim denar za stanovanje in obleko.«

»Saj hodi že očka v službo?«

»Pa on ne zasluži dovolj.«

»Pa je tako dolgo v službi?«

»Vseeno, Marjanica, on premalo zasluži.«

»Zakaj pa Slavkov oče sam hodi v službo, njegova mama je pa vedno doma? Veš, mama, vedno je doma, zjutraj, dopoldne, vedno, vedno. Ti pa prideš le opoldne domov in v nedeljo si doma. Veš, mama, čudno je, zakaj moraš tudi ti v službo. Kaj atek ne zna delati, da bi dovolj zaslužil? Kdaj bo pa zopet praznik, mama, tako dolgo je še do nedelje...«

„Oh, ti otroci“

Te otroške, nepokvarjene duše se vprašujejo, zakaj? Zakaj te krivice, zakaj mora družinska mati v službo, ko jo imajo tako radi doma, čisto zase, zakaj ne dobijo plaščka, če ga rabiijo, in še sank in smučij itd. Saj delavski otroci ne žele vseh mogočih igrar in luksuza. Kako napačno vzgajajo premožni svoje otroke, kako krivično z ozirom na veliko revščino delavskih družin, kjer jim očetje ne morejo nuditi zadostne hrane in obleke! Toplo suknjo, malo veselja na saneh in mamó žele doma imeti. Tako majhne želje v primeri z razkošjem sveta! Vsaj tega bi otroku ne smeli kratiiti. Otrok bi se moral počutiti v velikem svetu kakor doma. Odrasli se morajo marsikomu odreči, otrok pa tega ne more in ne zna. Krivice ne razume njegova duša.

Mi mladi delavci in delavke samo vprašujemo, kako dolgo še vse to? Kdaj se bo kdo zdrnil in prinesel delavski družini pomoč, ki edina še more dvigniti naš delavski stan? Verjemite mi, da si moramo samo mi sami pomagati. Vzgajimo si značajne delavce, ponosne na svoj delavski stan in potem si bomo gradili lepšo bodočnost, tudi lepše družinsko življenje. P. R.

Urednikovi pomenki

Urednik našega lista je prejel tole pismo: »Vaš poslani list »Delavska mladina« mi zelo ugaja. Prav tako mojim prijateljicam, ki se naročajo nanj (posilja naslove deklet, ki naročajo časopis). Prosim vas, če je mogoče, pošiljajte vseh teh šest izvodov na moj naslov. Pošljite tudi čimprej prvo številko. Za naročnino bom poskrbela jaz.«

Tako nam pišejo naša dekleta, ki so slučajno dobila v roke prvo številko »Delavske mladine«. Koliko je pa še deklet, ki našega lista še ne poznajo, pa bi ga vendar gotovo naročile, če bi ga jim pokazali. Dekleta — tovarišice — delo kliče!

Ali ste pokazali list »Delavska mladina« prijateljem in znancom. Pridobite jih, da ga bodo naročili. Posebno mladina. Za vse, kar boste storili, vam bo delavska mladina iskreno hvaležna.

KONFEKCIJA

JAKOB LAH
MARIBOR, GLAVNI TRG 2

DELAVSKA
MLADINA

izhaja vsak mesec. Celoletna naročnina 10 din. Posamezna številka 1 din. — Izdaja »Krščanska delavska mladina« (Jožko Rozman). — Odgovorni urednik Jožko Rozman, Ljubljana. — Tiska Združena tiskarna v Ljubljani — Tyrševa cesta 17 (Maks Blejec).

MLADINA!

kupuje samo pri tordkah
ki oglašajo v našem listu

Priporoča se IV. KOVAČ, trgovina s specerijskim in galanterijskim blagom, Maribor, Frankopanova 15.

Lepe in močne čevlje za pomlad kupite najceneje pri trvdki FRIDA TAVČAR KALISNIK v Mariboru, Gosposka 5. Tovarniški delavci dobijo tudi na obročna plačila.

Papir, razglednice, polnilna peresa, pisarniške potrebščine kupujte pri ZLATI BRISNIK, Maribor, Slovenska 11.

Kupujte konfekcijo in manufakturo pri ANTONU MACUNU, Maribor, Gosposka ulica 10.

Mladina nalaga svoje prihranke v PRVI DELAVSKI HRANILNICI IN POSOJILNICI, r. z. z. n. z., v Ljubljani, Miklošičeva 22-I.

Moško perilo po najnižjih tovarniških cenah dobite v trgovini »KREKO«, Ljubljana, Tavčarjeva 3.

Fototrgovina MAURI MIHAEL, VRHNIKA, vam nudi najcenejšo nabavo vseh vrst fotoaparátov. Amaterska dela izvršuje hitro in na najboljšem Agfa papirju. Za pošiljanje filma po pošti vam nudi brezplačno praktične vrečice.

POZOR!

POZOR!

Ugoden nakup po znatno
znižanih cenah:

Volna za obleke že od 14 din naprej;
blago za kostume od 22 din naprej;
moški štofi od 25 din naprej;
moško cvrnató blago od 5-50 din naprej;
moške gotove obleke od 230 din naprej;
otroške gotove obleke od 79 din naprej.

Velika izbira vsakovrstnega moškega perila kakor tudi svilenih robcev po zelo konkurenčnih cenah dobite pri trvdki

MIRA PERIČ
MARIBOR, VETRINJSKA 9